

Г.О. Слабкий, В.А. Русняк (Донецьк, Київ)

ДО ПИТАННЯ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Донецький національний медичний університет імені М. Горького
ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»

Проаналізовано науковий супровід проведення реформи охорони здоров'я в Україні. Наведено модель забезпечення наукового супроводу реформи охорони здоров'я на центральному і регіональному рівнях.

Ключові слова: реформа системи охорони здоров'я, науковий супровід, модель, центральний рівень, регіональний рівень.

В Україні проводиться реформа охорони здоров'я України, започаткована Програмою економічних реформ [7], закріплена законодавчо [6] та підтверджена низкою урядових актів [5]. Вперше реформа проводиться комплексно і торкається всіх рівнів та етапів надання медичної допомоги: насамперед передбачається пріоритетний розвиток первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини [2], розвиток вторинної медичної допомоги (формування госпітальних округів зі створенням лікарень нового типу залежно від інтенсивності лікувального процесу) [4], удосконалення роботи служби екстреної медичної допомоги та поліпшення перинатальної допомоги на принципах її регіоналізації. Важливим напрямком реформи є запровадження принципово нових сучасних механізмів фінансування закладів охорони здоров'я й оплати праці медичних працівників [1, 3].

Такий комплексний підхід до реформування охорони здоров'я потребує наукового обґрунтування, прогнозування наслідків прийняття управлінських рішень і можливих ризиків, впровадження системи комунікацій на підтримку проведення реформи. Науковий супровід реформи має забезпечити ефективність її проведення.

Мета роботи – розробити модель наукового забезпечення проведення реформи системи охорони здоров'я в Україні.

Матеріали та методи

При обґрунтуванні моделі наукового забезпечення реформування системи охорони здоров'я в Україні використано наукові публікації з даного питання,

результати щорічних звітів науково-дослідних інститутів (НДІ) і вищих медичних начальних закладів (ВМНЗ) про виконання науково-дослідних робіт (НДР), документи проблемної комісії Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) і Національної академії медичних наук (НАМН) України за спеціальністю «Соціальна медицина», результати власних досліджень. Методи: бібліосемантичний, структурно-логічного аналізу, системного підходу.

Результати дослідження та їх обговорення

Розроблена функціонально-організаційна модель наукового забезпечення реформи охорони здоров'я на центральному рівні (рис. 1).

За даною моделлю, замовлення на дослідження з питань наукового забезпечення реформи охорони здоров'я формується на основі законодавчих актів (Законів України; Програми економічних реформ; Національного плану заходів щодо виконання програми економічних реформ, урядових актів). МОЗ України обговорює проблемні питання з:

- Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) та іншими міжнародними організаціями, НАМН України, керівниками відомчих систем охорони здоров'я та органами регіональної влади;
- керівниками структурних підрозділів МОЗ України, головними позаштатними спеціалістами, головами постійно діючих і тимчасових робочих груп із різних напрямків реформування системи охорони здоров'я країни.

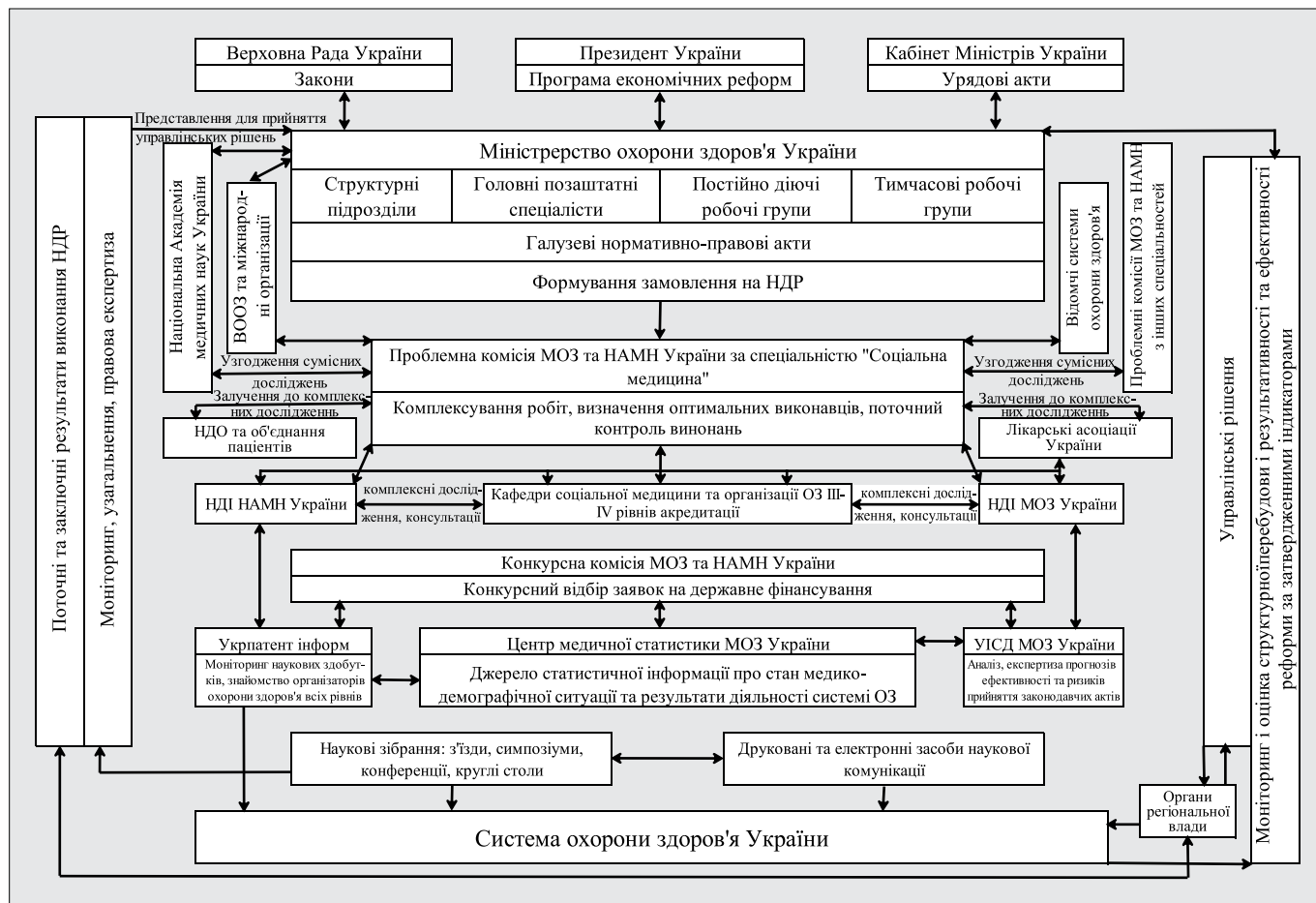

Рис. 1. Функціонально-організаційна модель наукового забезпечення реформи охорони здоров'я на центральному рівні

Основні проблемні питання, напрями досліджень, заходи, які підлягають науковому обґрунтуванню, передаються до Проблемної комісії МОЗ та НАМН України для визначення оптимальних виконавців, комплексування НДР і в майбутньому для поточного контролю виконання. Проблемна комісія з метою пошуку найбільш оптимального варіанту виконання поставлених завдань проводить роботу з:

- проблемними комісіями МОЗ і НАМН України з інших спеціальностей для узгодження проведення спільних досліджень;
- лікарськими асоціаціями, керівниками відомчих систем охорони здоров'я та науково-дослідних організацій (НДО), а також організаціями пацієнтів з метою їх залучення до проведення досліджень і формування в ході даної роботи прихильності до реформи та її стратегії;
- ВООЗ, міжнародними організаціями, НАМН України з питань спільної розробки єдиної сучасної методології наукових досліджень, забезпечення інформацією про досвід інших країн щодо проведення реформи охорони здоров'я та негативні уроки організації проведення реформ, технічну підтримку наукових досліджень.

На розширеному засіданні Проблемна комісія МОЗ та НАМН України за спеціальністю «Соціальна медицина» за участю представників МОЗ України, НДІ НАМН та МОЗ України, керівників кафедр соціальної медицини та організації охорони здоров'я ВМНЗ IV рівня акредитації приймаються рішення про підготовку комплексних запитів на виконання замовлених МОЗ України досліджень у рамках НДР із визначенням і обґрунтуванням обсягів державного фінансування.

Подані виконавцями запити, в установленому порядку розглядаються конкурсною комісією МОЗ України та затверджуються відповідним наказом. У подальшому дослідження проводиться відповідно до затверджених планів-графіків із щоквартальним звітом перед відділом науки МОЗ України.

На цьому етапі інформація для всіх виконавців замовлених МОЗ України НДР із питань медико-демографічної ситуації та діяльності системи охорони здоров'я надається Центром медичної статистики; моніторинг наукових здобутків і ознайомлення з ними організаторів охорони здоров'я всіх рівнів надання медичної допомоги проводяться Укрпатентінформом; аналіз і експертиза отриманих результатів та ризиків прийняття законодавчих і нормативно-правових актів

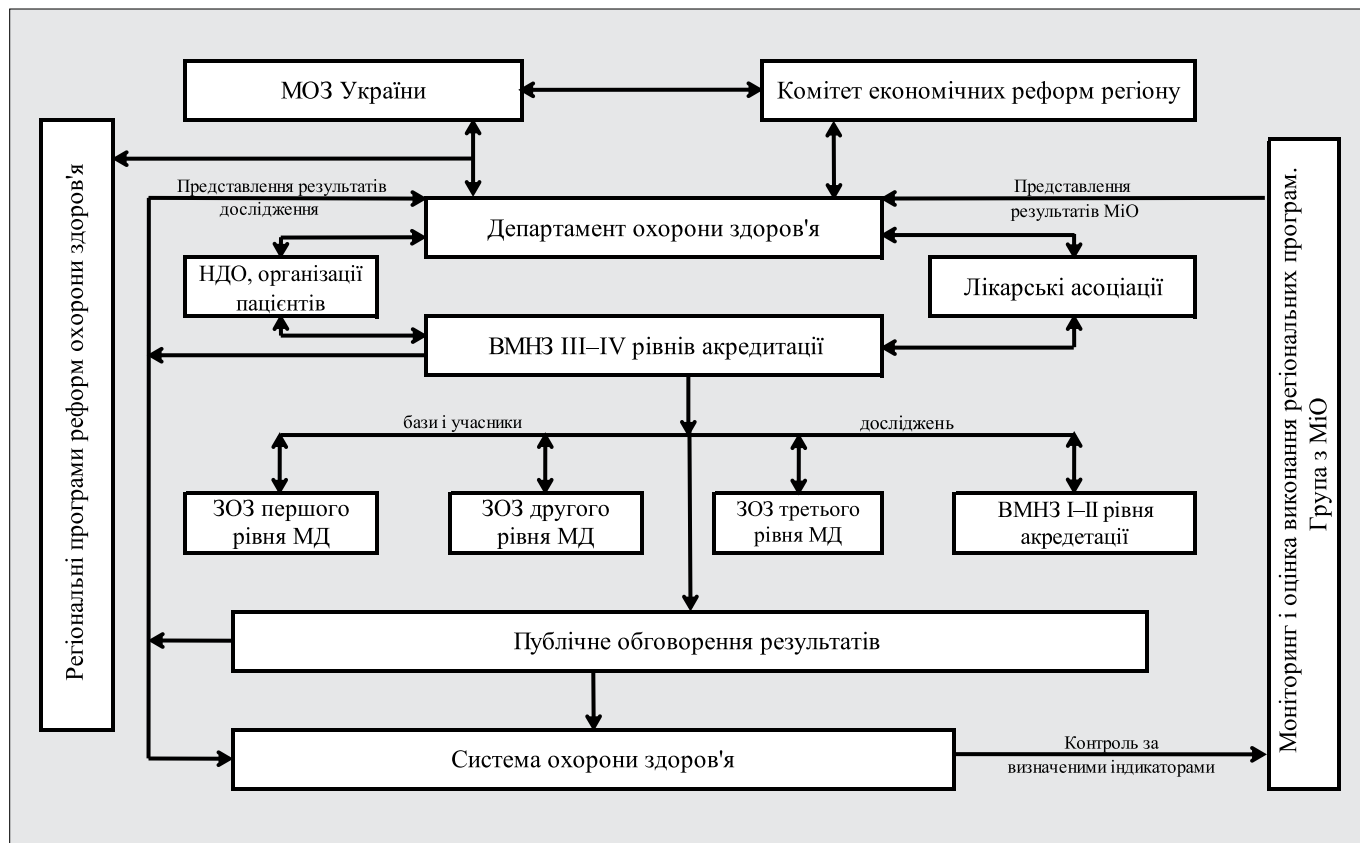

Рис. 2. Функціонально-організаційна модель наукового забезпечення реформи охорони здоров'я на регіональному рівні

здійснюється ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України».

Результати досліджень із метою ознайомлення з ними широкого кола науковців, осіб, які приймають рішення, та медичних працівників і населення публікуються у друкованих та електронних засобах наукової комунікації та обговорюються на різних наукових зібраннях і круглих столах. Моніторинг, узагальнення, правова експертиза і подання до МОЗ для прийняття управлінських рішень забезпечуються Укрпатентінформом. Звіти про виконання НДР (заключні) та про виконання етапів НДР щорічно направляються виконавцями до відділу науки МОЗ України та заслуховуються на засіданні відповідної комісії міністерства.

Науково обґрунтовані управлінські рішення впроваджуються в систему охорони здоров'я. До даного процесу залучаються органи регіональної влади. Моніторинг структурної перебудови системи охорони здоров'я, результативності й ефективності реформи проводиться МОЗ за затвердженими індикаторами.

Моніторинг та аналіз процесу та результативності проведення реформи дає змогу коригувати завдання й напрями наукових досліджень із метою обґрунтування заходів усунення поточних ризиків і проблем реформування системи.

Стратегічний напрям запровадження моделі – наукове забезпечення реформування галузі охорони

здоров'я та прогноз передбачуваних ризиків структурної перебудови системи.

Тактичний напрям запровадження моделі – залучення до процесу наукового забезпечення реформи охорони здоров'я всіх заінтересованих у реформі органів та осіб шляхом комплексних процесів планування, виконання НДР та обговорення і впровадження їх результатів.

Центральний елемент запропонованої моделі – система охорони здоров'я, яка реформується через прийняття науково обґрунтованих, широко обговорених рішень, що пройшли експертизу на відповідність стратегії ВООЗ і прогнозу передбачуваних ризиків впровадження.

Також розроблена функціонально-організаційна модель наукового забезпечення реформи охорони здоров'я на регіональному рівні (рис. 2).

При організації наукових досліджень на регіональному рівні мають враховуватися такі питання:

- кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я ВМНЗ IV рівня акредитації уже виконують НДР із питань реформування охорони здоров'я на замовлення МОЗ України;
- на регіональному рівні в ході проведення реформи необхідно вивчити, проаналізувати та прогнозувати особливості не тільки медико-демографічної ситуації та системи охорони здоров'я, але й соціально-економічні та географічні особливості регі-

ону, тип розселення населення та його всебічні історичні традиції.

Основні організаційні питання із забезпечення проведення реформи системи охорони здоров'я вирішує департамент охорони здоров'я обласної та міст Києва і Севастополя державних адміністрацій. Вони керуються законодавчими актами державного та галузевого рівня і на регіональному рівні – комітету економічних реформ регіону, а також обговорює проблеми з лікарськими асоціаціями і населенням через представників НДО та організацій пацієнтів. У ході проведення такої роботи визначаються регіональні проблеми, які для вирішення потребують наукового обґрунтування.

Проведення вказаних наукових досліджень та обґрунтування заходів регіональних програм реформування системи охорони здоров'я покладається на ВМНЗ I–IV рівнів акредитації, організаторів охорони здоров'я, особливо тих, хто має досвід наукової роботи. А виконуються вони шляхом планування пошукових і господарсько-розрахункових НДР та виконання дисертаційних робіт. Наукові дослідження, результати яких мають важливе регіональне значення, можуть виконуватися в рамках НДР, замовлених МОЗ України. Базами дослідження є заклади всіх рівнів надання медичної допомоги та всіх форм власності, які функціонують у регіоні.

Одержані в ході досліджень результати та розроблені на їх основі рекомендації підлягають публічному обговоренню як у середовищі медичних працівників, так і з громадою. Результати наукових досліджень та їх обговорень узагальнюють і подаються для прийняття управлінських рішень: прийняття і коригування регіональних програм реформування охорони здоров'я та актів із забезпечення їх виконання.

Вказані програми впроваджуються в систему охорони здоров'я на її оптимізацію з метою забезпечення

ефективної діяльності та надання доступної (за рівнями надання) і якісної медичної допомоги.

Замкнутий цикл забезпечується через проведення моніторингу та оцінки виконання регіональних програм, для чого створюється міжсекторальна група моніторингу й оцінки (МіО). Отримані результати МіО подаються до органів регіональної влади для контролю та коригування проведення реформи.

Таким чином, здійснюється зв'язок і наукові комунікації між центральною та регіональною владами, закладами охорони здоров'я всіх рівнів надання медичної допомоги та форм власності, населенням як потенційним споживачем медичних послуг. При цьому практично всі названі представники влади, категорії населення, у т.ч. медичні працівники і науковці, є учасниками наукового забезпечення і проведення реформи охорони здоров'я в регіоні.

Висновки

Представлено модель забезпечення наукового супроводу реформи охорони здоров'я на центральному та регіональному рівнях. Моделі є комплексними і охоплюють всі періоди наукового забезпечення проведення реформи: визначення проблем, що підлягають науковому вирішенню; процес планування та затвердження НДР, поточного їх контролю; використання результатів наукових здобутків; прийняття і впровадження науково обґрунтованих законодавчих актів; моніторинг структурної перебудови системи охорони здоров'я та її результативності з подальшим, за необхідності, коригуванням.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням ефективності впровадження наукових досліджень у практику охорони здоров'я.

Список літератури

1. Лехан В. М. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: український вимір / В. М. Лехан, Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко // Україна. Здоров'я нації. – 2010. – № 1 (13). – С. 5–23.
2. Первинна медико-санітарна допомога/сімейна медицина : монографія / З. М. Митник, Г. О. Слабкий, Н. П. Кризина ; за ред. В. М. Князевича ; МОЗ України. – К., 2010. – 404 с.
3. Пілотний проект «Реформа медичного обслуговування»: цілі та кроки реалізації / В. М. Лехан, В. Г. Гінзбург, Г. О. Слабкий [та ін.] // Україна. Здоров'я нації. – 2010. – № 3 (15). – С. 7–15.
4. Про затвердження Порядку складання планів-схем госпітальних округів, включаючи підготовку плану перспективного розвитку закладів охорони здоров'я : наказ МОЗ України від 21.12.2012 р. № 1080 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>. – Назва з екрана.
5. Про затвердження Порядку створення госпітальних округів у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та м. Києві : постанова КМУ України від 24.10.2012. р. № 1113 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>. – Назва з екрана.
6. Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві: Закон України від 07.07.2011 р. № 3612-VI [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.